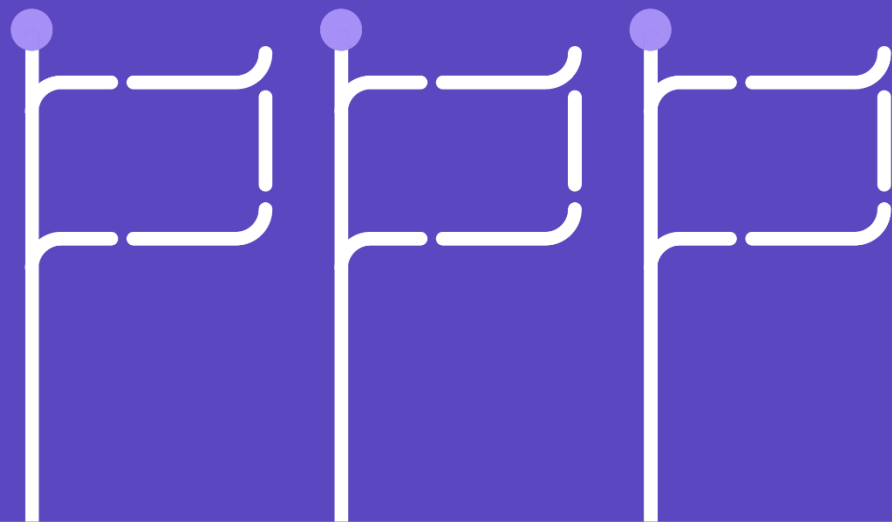

science
meets
regions

2022

#EUSci4Regio

Grad Zagreb, Almeria centar
06. travnja 2022.

**Utvrdjivanje specifičnih
potreba jedno roditeljskih
obitelji u hrvatskim zdravim
gradovima**

Prof.dr.sc. Selma Šogorić,
predsjednica HMZG

**Znanost susreće regije:
„Skrivene među nama – jednoroditeljske obitelji”**

Akcijsko istraživanje Hrvatske mreže zdravih gradova „Utvrdjivanje specifičnih potreba jedno roditeljskih obitelji u hrvatskim zdravim gradovima“

Ovo je istraživanje primjer studije zdravlja ciljanih, specifičnih, teško dostupnih ili najslabije opsluženih ranjivih grupa u populaciji koje je uz podršku akademske zajednice (Škola narodnog zdravlja “A.Štampar”, Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu) provela HMZG.

Translacijska istraživanja u javnom zdravstvu grade most između javnozdravstvene teorije i prakse. Nama iz akademske zajednice pomažu da uđemo u realan svijet potreba i mogućnosti i da, preko lokalnih zajednica, građanima pružimo podršku u postizanju boljeg zdravlja. Kroz istraživanja akumuliramo nova znanja i stječemo iskustvo, a spoznaje prenosimo u nastavu i ugrađujemo u svakodnevnicu rada lokalne samouprave te tako zatvaramo krug translacijskog istraživanja.

Istraživanje specifičnih potreba jednoroditeljskih obitelji provedeno je u razdoblju od 2011. do 2016. godine u šest hrvatskih gradova: Zagrebu, Rijeci, Labinu, Poreču, Dubrovniku i Vinkovcima.

Dva su seta razloga vodila pokretanje ovog primijenjenog istraživanja. Prvi je bio utvrditi potrebe jednoroditeljskih obitelji te temeljem prepoznatih potreba razviti učinkovite programe pomoći i podrške na lokalnoj razini (unaprijediti kvalitetu života roditelja i djece iz jednoroditeljskih obitelji). Drugi je razlog bio, kroz zajedničko provođenje akcijskog istraživanja po modelu učenje kroz djelovanje (learning by doing), ojačati javnozdravstveni kapacitet lokalne samouprave.

2011. godine održana su četiri uvodna tematska sastanka kroz koje je dobiven opis sadašnjeg stanja i prikupljeni postojeći programi namijenjeni jednoroditeljskim obiteljima te napravljen pregled dosad objavljenih istraživanja i intervencija (pretraživanje referenci Hrvatska i svijet). Sastanci istraživačke grupe nastavljeni su u 2012. godini, istraživanje je prijavljeno Etičkom povjerenstvu Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te je dobivena dopusnica uz prihvaćanje obrazaca za informirani pristanak.

U istraživanju smo koristili **strategiju namjernog uzorkovanja** „informacijama bogatih“ ispitanika uz ograničenje - dob djeteta (ispod 7 godina) i dob majke / oca (ispod 35 godina). Kroz radionice su dogovorena pitanja za standardizirani intervju i redoslijed njihovog postavljanja.

2013. su kroz radionice educirani **intervjueri (patronažne sestre)** i opserveri te je izrađen **standardizirani upitnik za vođenje intervjua** (pitanja o materijalnom stanju, odnosu s drugim roditeljem, podršci obitelji i okoline, kvaliteti života, ostvarivanju prava, ...) i dogovoreno provođenje terenskog dijela istraživanja lokalno. Svi ispitanici dali su pismeni pristanak i za intervju i za njegovo snimanje. Sestre su kodirale intervjuirane (da zaštite osobne podatke) i nakon prijepisa pobrisale tonski zapis. Do kraja travnja 2013. na naše je mail adrese prispjelo sveukupno **79 intervjua**: 40 intervjua Zagreb, 10 Poreč, 8 Labin, 8 Rijeka, 7 Dubrovnik i 6 Vinkovci.

Obrada transkripata provedena je metodom **analize sadržaja redukcijom teksta**.

Rezultati

od 79 ispitanika samo je jedan bio otac s djetetom, ostalo su majke - 53 s jednim, 15 s dvoje i ostale s troje i više djece.

Najčešće navođeni razlozi nastanka jednoroditeljske obitelji:

nezrelost partnera, dijete dobiveno izvan bračne zajednice, psihičko i fizičko nasilje unutar bračne zajednice, neslaganje u braku i nevjera unutar bračne zajednice.

Rjeđe navođeni razlozi bili su da je dijete dobiveno u vezi s oženjenim muškarcem, da drugi roditelj dijete ne želi priznati, problemi s ovisnosti o alkoholu ili drugim sredstvima, zajednička odluka između obih partnera te smrt partnera.

S psihičkim ili fizičkim zlostavljanjima iskustva je imalo više od polovice ispitanica.

Rezultati

Materijalna situacija je nezavidna kod polovine ispitanica. Dio ispitanica se uspješno nosi sa situacijom u kojoj se nalaze. One su većinom visoke stručne spreme, zaposlene i vrlo dobro informirane o svojim pravima koja i ostvaruju. Drugi dio ispitanica se ne snalazi u situaciji u kojoj se nalaze.

One su većinom srednje i niže stručne spreme, nezaposlene, teške materijalne situacije i neriješenog stambenog pitanja. Nisu informirane o svojim pravima i nisu ih ostvarile.

Na materijalnu situaciju utječe **zaposlenost ispitanika**, financijska pomoć članova obitelji, honorarni posao, ostvarenje alimentacije (problem je, ako bivši partner radi u inozemstvu ili na „crno“), postojanje kredita i minusa na računima.

Polovina ispitanica su nezaposlene i navode da se teško zaposliti zbog stigme od strane poslodavaca.

Stambeno pitanje nema riješeno većina ispitanica. Ispitanice žive samostalno (sa bremenom kredita za stan) ili kao podstanari, često s roditeljima, djedom i bakom te drugim članovima obitelji.

Rezultati

Podrška koju imaju u brizi, skrbi i odgoju djeteta

Društvena okolina je podržavajuća prema većini jednoroditeljskih obitelji. Neke ispitanice nemaju podršku društvene okoline te se osjećaju stigmatizirano.

Pomoć u skrbi i odgoju djece većina roditelja iz jednoroditeljskih obitelji ima **od vlastite obitelji** (samo u dva slučaja ta je pomoć izostala). Potpora vlastite obitelji je najčešće i financijska i savjetodavna, ali i praktična pomoć u skrbi o djetetu. Kod više od polovice ispitanica **pomoć drugog roditelja** i njegove obitelji izostaje.

Veliki dio djece zaposlenih roditelja ide u društveni ili privatni vrtić. Privatni vrtić ima prednost jer dulje radi, ali je skuplji. U skrbi za dijete majke se odlučuju i na dadilje koje ih financijski dosta opterećuju. **Većina ispitanica je nezadovoljna dostupnošću informacija o vlastitim pravima.** Informirale su se samostalno preko interneta, od prijatelja koji su prošli istu situaciju ili preko odvjetnika kojeg su privatno angažirale.

Ispitanice su zadovoljne dostupnošću i kvalitetom zdravstvene zaštite, a velika većina razočarana radom Centra za socijalnu skrb.

Ispitanice koje su se susrele s fizičkim zlostavljanjem ogorčene su na rad policije i pravnog sustava.

Rezultati

Društveni život

Kvaliteta društvenog života ovisi o organiziranosti roditelja iz jednoroditeljskih obitelji. Dio je roditelja zadovoljan društvenim životom, dio nema vremena za društveni život, jer su u potpunosti posvećeni djetetu, a dio nema financija za društveni život.

Svi se ispitanici trude provoditi **slobodno vrijeme** s djecom. Količina tog vremena ovisi o tome jesu li pojedinci zaposleni i koliko imaju slobodnog vremena. **Aktivnosti djeteta** ovise o dostupnosti aktivnosti namijenjenih djeci u gradu iz kojeg potječu. Prehrambene navike obitelji ovise o slobodnom vremenu roditelja i njihovoj organizaciji te pomoći članova obitelji. Svi su ispitanici naveli da se trude da djeca imaju dobru prehranu.

Najčešće **potrebe** koje roditelji iz jednoroditeljskih obitelji navode su pomoć u rješavanju problema **isplate alimentacije i stambenog pitanja**, potrebe vezane uz **financijsku pomoć, zapošljavanje** i potreba za **podrškom u skrbi za dijete** (sufinanciranje vrtića/ jaslica i prednost pri upisu djece, dadilje) te veća dostupnost informacija o pravima i mogućnostima. Od ostalih potreba navedene su potreba za psihološkom i pravnom pomoći, rad na pola radnog vremena, mogućnost prekvalifikacije ili dalje osobne edukacije (osobni napredak), besplatne knjige za školu, produženi boravak, užina, besplatni programi koji bi bili korisni za djecu, igraonice, razne radionice za roditelje, edukacijska pomoć oko potreba djeteta, pomoć u pelenama i dohrani i drugo. Majke žele da se s obzirom da drugi roditelj može izbjeći plaćanje alimentacije zakonski osigura da to više ne bude moguće i da se djeci umrlih roditelja dodatno financijski pomogne, jer oni nisu u mogućnosti ostvariti alimentaciju.

Shodno prepoznatim potrebama intervencije planirane na razini svih gradova bile su:

a) Uspostava kontinuirane skrbi o jednoroditeljskim obiteljima od patronažne sestre u koju je uključeno praćenje potreba, savjetovanje, povezivanje s postojećim službama i nevladinim udrugama te uključivanje u različite programe za pomoć i podizanje kvalitete života (Zagreb, Poreč i Labin). Radi praćenja promjena u potrebama obitelji te evaluacije napretka, patronažne sestre su 2016. godine, u Poreču i Zagrebu, ponovile intervjuiranje ispitanica

b) Sastavljanje baze podataka sa svim vrstama neposredne pomoći i svim vrstama usluga i servisa namijenjenih majkama i djeci u lokalnoj zajednici te distribucija podataka (on-line baze podataka, tiskani i drugi mediji i sl.)
(Dubrovnik, Labin, Poreč i Zagreb)

Intervencije

Vodič o pravima i uslugama za jednoroditeljske obitelji

Intervencije

- c) **Podrška samoorganizaciji roditelja** (Dubrovnik, Poreč, Labin, Zagreb i Rijeka)
- d) **Senzibilizacija institucija i udruga za širenje programa prema potrebama jednoroditeljskih obitelji.** Razvoj i ponuda besplatnih usluga namijenjenih djeci i majkama u zajednici (sportske aktivnosti, umjetničke radionice, kreativno provođenje slobodnog vremena, izleti i druženje) s naglaskom na siromašnijim gradskim četvrtima (Zagreb, Poreč, Labin, Dubrovnik i Rijeka). Poreč i Labin su uložili poseban trud u razvoj programa organiziranja besplatnih aktivnosti za djecu tijekom ljeta kao oblik potpore roditeljima u sezoni kada najviše rade.
- e) **Tečajevi roditeljskih vještina** koji će se održavati okupljanjem jednoroditeljskih obitelji i on-line – ugrađeni su u postojeće programe Fonda zdravi grad Poreč, i u programe rada postojećih nevladinih udruga (Dubrovnik, Zagreb, Rijeka, Labin).
- f) **Unaprjeđenje dostupnosti predškolskih programa** (jaslice, vrtići) što uključuje prilagođavanje radnog vremena, supstituciju troškova, uključivanje djece nezaposlenih majki, 100% obuhvat djece, posebni programi rada s roditeljima, trajna izobrazba odgajatelja, uključivanje djece s dodatnim potrebama. Kroz ovu skupinu aktivnosti gradovi (Poreč, Zagreb) su proveli prilagođavanje radnog vremena vrtića, Poreč je ugradio promjene u pravilnik o upisu djece u vrtić, uveo sufinanciranje privatnih vrtića itd.

Intervencije

Planirani **dugoročni projekti** koji bi u potpunosti odgovorili na potrebe jednoroditeljskih obitelji i značajno unaprijedili njihovu kvalitetu života bili bi:

- a) programi obrazovanja žena;
- b) projekti samozapošljavanja;
- c) projekti razvoja fleksibilnog radnog vremena;
- d) programi uključivanja drugog roditelja te
- e) stvaranje mehanizama bolje naplate alimentacija.

Pokrenute su aktivnosti na implementaciji nekih od navedenih projekata kao što je npr. projekt samozapošljavanja grada Poreča, programi obrazovanja žena, Zagreb, uključivanja drugog roditelja, Poreč i sl.

Rezultati zorno opisuju probleme hrvatskih jednoroditeljskih obitelji i navode konkretne probleme s kojima se te obitelji suočavaju: **financijska oskudica, nezaposlenost, nedostatak podrške i nedovoljno poznavanje propisa i organizacija koje im nude pomoć**

Bez obzira na lokalitet (različiti gradovi) među ispitanicama nisu zabilježene veće razlike u odgovorima

Svi ispitanici nisu jednakomjerno ugroženi u zadovoljavanju svojih potreba ili ostvarivanju svojih prava. Tim prije, one najpotrebitije treba što ranije prepoznati i adekvatno podržati

Istraživanjem postojećih resursa lokalno, u gradovima, dobivena je spoznaja o tome koliko moćnim instrumentima za unaprjeđenje kvalitete života **jednoroditeljskih obitelji** raspolaže lokalna samouprava.

Oni idu u rasponu od davanja na korištenje gradskih stanova (Poreč, Labin, Zagreb, Dubrovnik kroz Udrugu „Blaga djela“), mogućnosti pomoći u plaćanju režija i subvenciji stanarine (Poreč, Labin, Zagreb, Dubrovnik, Rijeka), davanja olakšice ili oslobođanje od plaćanja jaslica, vrtića ili produženog boravka u školi (svih šest gradova), novčane pomoći i pomoć u prehrani djeteta do godinu dana i slično pa do redefiniranja usluga koje nude institucije kojima su oni osnivači (npr. psihosocijalni tretman počinitelja obiteljskog nasilja Zagreb i Poreč, novi sadržaji u sklopu rada Gradske knjižnice i sl.) ili nevladine udruge koje sufinanciraju.

Uočena problematika **jednoroditeljskih obitelji** zahtijeva **suradnju više službi** (zdravstveni sektor, sektor socijalne skrbi, sektor obrazovanja, sektor rada, NVO) i **razina upravljanja** (lokalna, regionalna, nacionalna).

Unaprjeđenje suradnje sektora i razina preduvjet je uspješne implementacije predložene lepeze intervencija. Uvedene promjene svjedoče da je unapređena suradnja lokalno i regionalno, ali na žalost isto ne možemo kazati za nacionalnu razinu

KAKO SU RAZVIJENI LOKALNI NADSTANDARDI ZA JEDNORODITELJSKE OBITELJI POREČA?

Nataša Basanić Čuš

psihologinja-psihoterapeutkinja
mag. javnog zdravstva

Tihana Mikulčić

soc. pedagoginja
voditeljica Odsjeka za socijalu i zdravstvo
Grada Poreča-Parenzo

Jednoroditeljske obitelji i Poreč u istraživanju...

- "skupina ispod radara"

15-30%
obitelji u zemljama
zapada su
jednoroditeljske
obitelji

Ranjiva skupina
Marginalizirana
Stigmatizirana
U riziku za
siromaštvo/lošije
zdravlje

Proučen kontekst
i problemi
(detekcija ranjivosti),
prikupljanje informacija,
organiziranje za istraživanje

Utvrđene faze projekta, ciljevi
i metode rada
(istraživanje)
2012.-2013.

Analizirani rezultati,
odabrane i implementirane
intervencije u zajednici
2014.-2015.

Evaluacija i praćenje
rezultata
(ishodi)
2016.-2022.

CILJ ISTRAŽIVANJA

Utvrđiti specifične potrebe jednoroditeljskih obitelji u gradovima RH, uključujući i Poreč te planirati i provesti intervencije za podršku jednoroditeljskim obiteljima

Istraživanjem identificirane najčešće skupine potreba jednoroditeljskih obitelji u 6 gradova RH

- *potreba za osobnim napretkom (psihološka i pravna pomoć, osobno slobodno vrijeme i društveni život),*
- *financijska pomoć (u svezi stanovanja, potreba za dijete),*
- *pomoć oko skrbi za dijete (čuvanje djece, vrtići, dadilje ..),*
- *pomoć pri zapošljavanju*
- *pomoć u rješavanju stambenog pitanja.*

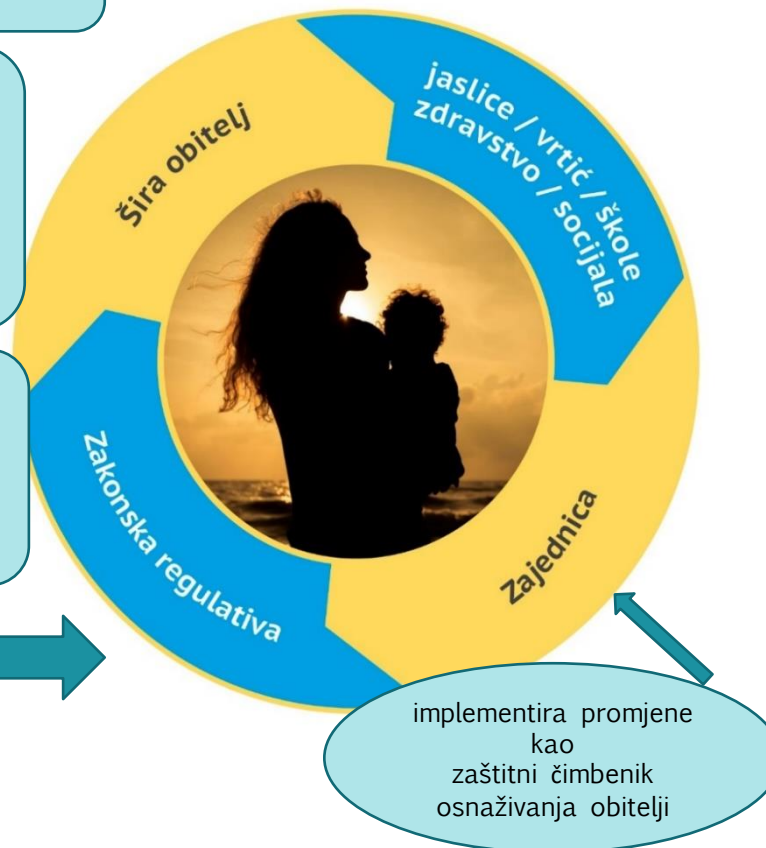
Odabir i implementacija intervencija za grad Poreč 2014./2015.

Senzibiliziranje ključnih ljudi zajednice za postizanje konsenzusa u procesima promjena lokalnih politika
Jednorodit. obitelji kao prioritet –po ranjivosti

Promjene lokalne politike kojom se:

- podržavaju potrebe jednoroditeljskih obitelji;
- socijalne odluke, mjere i pomoći, Grada Poreča čine osjetljivima za potrebe jednoroditeljskih obitelji

Lokalno informiranje jednoroditeljskih obitelji o pravima u sustavu i programima zajednice

ISHODI istraživanja/implementacije intervencija u Poreču -nova lokalna politika/2015./2016.

- **OSOBNi POZITIVNI ISHODI** (za ispitanice) u istraživanju
- **ISHODI U ZAJEDNICI:**
- **Senzibilizirani ključni ljudi**
- **Jednoroditeljske obitelji imenovani prioritet u zajednici** -ranjivost/(su)financiranje
- **Osigurana promjena dokumenata (politike) GP** kojima se (pre)uređuje:
- **Socijalna politika Grada** (Socijalna odluka Grada Poreča- svi oblici lokalnih soc. pomoći u odnosu na JEDNO RODITELJSKE obitelji),
- **Politika upisa u vrtiće i produžene boravke škola** (Pravilnik o jedinstvenim upisima u jaslice/vrtiće Grada Poreča – 100% obuhvat/prednost za djecu iz jednoroditeljskih),
- **Politika su(financiranja) najma stana** /prednost **POTICAJNA stanogradnja**
- **Politika uključivanja u slobodne aktivnosti /Ljetni kamp, POUP....** (su) financiranje;
- **Uvođenje rada vrtića u dvije smjene;**
- **Osigurano besplatno psihološko savjetovanje i pravno savjetovanje** za jednoroditeljske obitelji,
- **Socijalno poduzetništvo i servisi** (dadije, privatni vrtići, poduzetništvo žena/majki ...) – Gospodarska strategija

EVALUACIJA ishoda 2016.-2022.

PROCJENA ISHODA IMPLEMENTIRANIH INTERVENCIJA

Evidentiranje ishoda u zajednici /upravljanje procesom promjene po utvrđenim ciljevima i mjerama/
procjena ODRŽIVOSTI

REZULTATI (ishodi) NA RAZINI ZAJEDNICE kontinuirano:

- Jednoroditeljske obitelji- PRIORITET u financiranju i podršci,
- Senzibilizirani ključni ljudi zajednice,
- Promjene dokumenta gradske socijalne politike postojane u vremenu (Socijalna odluka GP, Odluka o najmu stanova u GP, soc. pomoći- opremanje za školu, financijske pomoći, topli obrok, produženi boravak u školi, sl. vrijeme),
- Promjena upisne politike u vrtiće/jaslice 100% upisane djece;
- Rad vrtića u dvije smjene,
- Besplatno pravno i psihološko savjetovalište,
- Programi za slobodno vrijeme (Kamp, aktivnosti, POUP...), prednoszt/financiranje,
- Osigurano financiranje edukacije za dadilje, negovateljice, žene –majke poduzetnice...

www.zdravi-grad-porec.hr
natasa@zdravi-grad-porec.hr
tihana.mikulcic@porec.hr

*... jer, zajednicu grada danas odrasli, ...roditelj(i),
a već sutra osnažena djeca!*